

E. Meumann, Vorlesungen zur Einführung in die experimentelle Pädagogik und ihre psychologischen Grundlagen.

II. umgearb. und verm. Auflage. Leipzig und Berlin, W. Engelmann. N 8°. *I. Bd.*: 1911., XIX + 725 l., *II. Bd.*: 1913., XIV + 800 l., *III. Bd.*: 1914., XVI + 919 l.

E. Meumann, Abriss der experimentellen Pädagogik. Mit 12 Figuren im Text. Leipzig und Berlin, 1914., W. Engelmann. N 8° VII + 462 l., kötve 3:60 M.

E sorok pusztán a figyelmet kívánják felhívni arra, hogy immár második kiadásában is teljes Meumann hatalmas munkája: a pedagógiai kísérletezés eddigi eredményeinek összefoglalása (az I. kiadásról l.: *M. P.* 1908., 351. l.). A művet óriási terjedelme rendkívül becsessé teszi mindazok számára, akik az idetartozó kérdések részletei és a kutatások menete iránt is érdeklődnek s a teljes, irodalmi tájékozódásra irányítást keresnek. A nevelésen való elmélkedés igen sok kérdésében ezt a munkát mindenkinek állandóan kell használnia. Arra azonban alkalmatlan, hogy kezdőknek bevezetője, az áttekintést keresőnek segítsége legyen; részletessége, néhol aprólékossága miatt olvasmányának nem való. Ma már nem is ez a célja; második kiadásán már nincs is helyén a régi cím. Inkább számít bevezetésnek az *Abriss*, a nagy műnek kivonata, némiképen kiegészítése. Ebben Meumann a legfőbb kérdéseket tárgyalja: az ifjúság testi és szellemi fejlődését, az egyéniségekben és tehetségekben levő különbségeket s az iskolásgyermek szellemi munkájának elemzése útján a neveléstan (főként az oktatéstan) alapvetését. A kutatás módszereit s «leginkább bizonyosnak és pedagógiai tekintetben legjelentékenyebbnek tetsző» eredményeit tárja itt fel. Főként a kisebb munkából most már tisztán lehet látni: mit jelent a kísérletezés a neveléstudomány számára, miben nyit új utat és mennyire tudja ott átalakítani az eddigi felfogást, hol tért vissza a vérmes neki buzdulások után az elhagyott irányokhoz és miként erősített meg régi nézeteket, mely pontokon kell a pedagógusnak ezután is megülnie kísérletezés nélkül. A második kiadás I. kötetének előszava a III. kötetre a didaktikát s az általános neveléstan alapelveit ígérte. Az oktatásra vonatkozóan csakugyan nagy tömeg tanulságot találunk, de sem a *Vorlesungen* III. köteté, sem az *Abriss* nem akar bevégeztnék látszani. Amint Meumann írja (*Abriss* 320. l.), még nem is dolgozták fel az egész területet és hosszú, fáradságos munka kell még ahhoz, hogy e kutatások alapján lehessen tanterveket és tankönyveket szerkeszteni. Bizonyos, értékes eredményeket azonban e munkák is bőven tudnak levonni. Ezek gyakorlati kipróbálása, az újabb meg újabb kérdések vizsgálata, a kísérletezés területének kiterjedése nem engedi meg, hogy komolyan, mint készen

levőt emlegethesse valaki az «új pedagógia»-t, sőt az is kétségtelen, hogy a «kísérleti pedagógia» neve is tévedés, mert csak pedagógiai kísérletezésről lehet szó. Alapos és elfogulatlan bírálatnak kell az itt egyelőre összefoglalt eredményeket, valamint a kutatás és feldolgozás módjait értékelnie. Nem kétséges, hogy az érték igen nagy és hogy nemcsak a nevelői gondolkodásban, hanem magában a nevelésben is érvényesítést követel, az eddiginél nagyobb mértékben. A *M. P.* igyekezni fog ezt elősegíteni.

i. s.

Batta István: A középiskolai fizikatanítás néhány kérdéséről.

Békés, 1914. 8° 64 l.

Szerző a középiskolai fizikatanítás elvi jelentőségű alapkérdéseit tárgyalja a külföldi viszonyok számbavételével, tekintettel a munkában levő középiskolai reformra. Beható forrástanulmányok alapján történeti áttekintést nyújt a tárgy tanításában alkalmazott módszerek fejlődéséről és természetesen a kísérletet s az igazság megismeréséhez vezető utat helyezi a tanítás középpontjába. Részletesen foglalkozik a fizikai gyakorlatok kérdésével, valamint a külföldi iskolatípusoknak a fizikatanítás szempontjából való bíráló ismertetésével. Megállapítja, hogy a tárgy tanítására szánt idő nálunk nem áll arányban a felöltet anyaggal s a tárgy nevelési és gyakorlati fontosságával. Külföldi példákon indulva törekszik megállapítani azt, hogy mely anyag-részletek tárgyalására kellene szorítkoznunk s ezeket milyen módszerekkel kellene tárgyalnunk. Végül, levonván a tanulságokat, a következő tervet mellett foglal állást. A fizika szerző szerint két tagozatban volna tanítandó: az alsóban a III. és IV. osztályokban, a felsőben a VI., VII. és VIII. osztályokban, mindenütt heti 4—4 órán. A III.-ban a mechanika legszükségesebb elemeit követné a hőtán, hangtán, mágnesség, elektrosztatika tárgyalása s a IV.-ben befejezné az elektrodynamika, fénytán és a mechanikából szükséges kiegészítések. A felső tagozatban a VI. o. a maga fokához mértén behatóbban tárgyalná ugyanazt, amit a III. osztály, a VII.-be kerülne az elektrodynamika, hangtán és geometriai optika, a VIII.-ba pedig fizikai optika, elektromos rezgések, mechanika és kozmográfia. Nézetem szerint az alsó tagozatban propedeutikus tanítás számára elegendő volna egy évet heti három órával felhasználni, s e célra legalkalmasabb volna a IV. osztály, honnét a tanulók tetemes része más iskolába, más életpályákra kerül s így a szükséges tudnivalók nélkül nem bocsátható el. Ha a sokféle követelménnyel szemben a felső tagozatban három osztály számára heti négy-négy órát lehetne bizsítani — amire alig van remény — az a fizikatanítás szempontjából